

המסע שלא נגמר: שני לקחים מאלפים מסיכום המסעות במדבר

מה אני עושה במקום הזה שאליו התגלגלתי? כל כך הרבה פעמים אנו נמצאים בנקודה כזו שאין לנו מושג למה הגענו אליה: איך הגעתי למצב כזה שפוטנטי מעבודה ואני צריך לשבת בבית? מה הייתי צריך את הגלגול הזה בנישואים שלא הוביל לשום מקום? למה אני גר במקום כזה שברור לי שעוד שנה לא אהיה בו?

ב"ה | פרשת מסעי | תשע"ט

המסקנה שלו היא שהחיים הם רצף של נקודות שאי אפשר להבין אותם בהווה, רק במבט לאחור.

כאן אנו נוגעים באחת השאלות הגדולות והכואבות בחיים שאין אדם שפטור מלהרהר בה: מה אני עושה במקום הזה שאליו התגלגלתי? כל כך הרבה פעמים אנו נמצאים בנקודה כזו שאין לנו מושג למה הגענו אליה: איך הגעתי למצב כזה שפוטנטי מעבודה ואני צריך לשבת בבית? מה הייתי צריך את הגלגול הזה בנישואים שלא הוביל לשום מקום? למה אני גר במקום כזה שברור לי שעוד שנה לא אהיה בו? ובקיצור: איך עלי להתנהג במקומות שאני לא רוצה להיות בהם?

אנו רוצים לחקור את השאלה הזו דרך תמיהה עצומה שאין מפרש מכובד במהלך הדורות שלא נדרש לה. יש מי שטוען שזו התמיהה הגדולה בכל התורה. פרשת "מסעי" פותחת בחמישים פסוקים שאין בהם כל צורך לכאורה. הם אינם מלמדים דבר חדש ואם התורה הייתה מוותרת עליהם לא היה קורה כלום. רגע לפני הכניסה לארץ, התורה חוזרת ומזכירה את 42 המסעות שבני ישראל התקדמו בהם לאורך 40 השנים במדבר. "ויסעו ויחנו ... ויסעו ויחנו".

הפלא הגדול הוא שהתורה לא מספרת מה עשינו שם, לא מתארת שום חוויה מהמקומות הללו, רק את שמות התחנות בהם חנינו והמשכנו הלאה. ולא צריך להיות מפרש כדי לתמוה: מה המטרה בחזרה הזו? האם אנחנו נערים צעירים שעושים תחרות למי יש יותר חותמות בדרכון...?!

ראשית, הרי הדברים תוארו בתורה בזמן אמת ולשם מה לחזור

סטיב ג'ובס הוא אחד האנשים ששינו את העולם והשפיעו על החיים של כל אדם. בתור מנכ"ל אפל הוא היה אחראי להמצאת המחשב האישי הפופולרי הראשון (אפל 2), ומאוחר יותר להמצאת האיפון והאייפד. כמה שנים לפני שנפטר ממחלה קשה בגיל 56 הוא נתן את "נאום חייו", מה שנחשב בעיני רבים לנאום ההשראה הטוב ביותר.

הוא סיפר שבגיל 17 הוא הוציא את כל החסכונות של הוריו כדי ללמוד בקולג' יוקרתי. אחרי שישה חודשי לימודים הוא לא ידע מהו עושה שם. המרצים שעממו אותו והוא התקשה להקשיב. הוא נשר מהלימודים וחפש דרכים להתקיים. לא היה לו מקום לישון, אז הוא ישן על הרצפה בחדר של חבד. הוא אסף בקבוקי קולה ברחוב והחזיר אותם כפיקדון תמורת 5 סנט כדי לקנות אוכל, וביום ראשון היה הולך 5 קילומטר כדי לקבל ארוחה מבושלת במקדש כלשהו.

מישהו הציע לו להצטרף ללימודי "קליגרפיה", אמנות קישוט האותיות, משהו כמו (להבדיל) כתיבת אותיות סת"ם. לא היה לזה שום קשר למה שהוא רוצה לעשות בחייו, אבל לא עמדה בפניו אפשרות טובה יותר. הוא למד צורות של פונטים, אותיות מסולסלות ומרווחים בין אותיות. עשר שנים מאוחר יותר כשהוא הקים את אפל, הלימוד הזה הפך פתאום להיות נכס יקר ערך. לפתע היה אפשר להכניס את האומנות הזו לתוך המחשב ולייצר אותיות אלקטרוניות בצורות שונות ובמרווחים נוחים לקריאה, וכך להשפיע על עולם המחשוב כולו ועל דרך הקריאה של כל אדם בעולם.

זה ביאור יפה, אבל הוא קשה להבנה: התורה הייתה צריכה לומר לפי זה 'אלה חנניות בני ישראל במדבר' כדי להדגיש את המקומות הרחוקים בהם חנו והתעכבו ארבעים שנה, ומדוע מדגישה את המסע עצמו ממקום למקום כאילו שהעיקר הוא המעבר והשינוי ממקום למקום?

אלשיך: למה מונה המסעות ולא החנניות, כדרך העולם שאין מונים מקום שיצאו משם כי אם המקום שחנו בו? וגם אין אדם עושה עיקר מהנסיעה מכל אחד מהמקומות כי אם מה שהיה לו כשחנה בהם?

רש"י כותב הסבר אחר בשם רבי משה הדרשן: התורה באה לשלול את הרושם כאילו בני ישראל טולטלו כל העת ממקום למקום, ולכן מסכמת את המסעות כדי להודיע "חסדיו של מקום" שרוב הזמן הם ישבו במקום אחד. 14 מסעות היו עוד בשנה הראשונה ליציאת מצרים, קודם חטא המרגלים, עוד 8 מסעות היו בשנה האחרונה לפני הכניסה לארץ. וכך יוצא שהם עברו רק 20 מסעות ב-38 השנים שבאמצע.

רש"י: למה נכתבו המסעות הללו? להודיע חסדיו של מקום שאף שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ... שהרי אין כאן אלא ארבעים ושנים מסעות - צא מהם י"ד שכולם היו בשנה ראשונה, קודם גזירה.... ועוד הוצא משם שמונה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן ... נמצא שכל שמנה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות.

אבל גם התירוץ הזה קשה להבנה (כפי שרש"י עצמו טורח להביא עוד פירוש ממדרש תנחומא). שכן זה לא "חסד" גדול לעבור 20 דירות בתוך 38 שנים. ואף שהם גרו באוהלים ניידים ולא בטירות פאר, עדיין קשה לראות בטלטולים הללו את גודל "חסדיו של מקום". ואכן הרמב"ן טוען שאין לנו הסבר משכנע לפרשת המסעות וזה מסוג הסודות שרק הקב"ה יודע טעמים.

רמב"ן: והנה מכתב המסעות מצות השם היא ... ענין לא נתגלה לנו סודו, וזהו שנאמר "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'" (כי רק ה' יודע סודו).

ואולם מעבר לפשט הפשוט, ישנו יסוד גדול בשמו של הבעש"ט הקדוש. נכדו של הבעש"ט, רבי משה חיים אפרים מסדילקוב, בעל מחבר "דגל מחנה אפרים" וכן בתו של הבעש"ט, אודל, ואחיהם של רבי ברוך ממזיבוז ופייעה, אמו של רבי נחמן מברסלב מביא בשם סבו תובנה גדולה:

דגל מחנה אפרים ד"ה ויכתוב משה: שמעתי בשם אדוני זקני כי כל המסעות היו מ"ב והם **אצל כל אדם מיום היוולדו עד שובו אל עולמו**. כי מיום הלידה והוצאתו מרחם אמו הוא בחינת יציאת מצרים כנודע ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה... ובוודאי נכ"ת המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי

עליהם שוב? שנית, הרי בני הדור שביקרו במקומות הללו כבר מתו בחולות המדבר ואוסף המקומות הללו לא אמר כלום לדור החדש שנולד להיכנס לארץ? ושלישית: הרי תקופת המדבר הייתה זמנית וחסרת משמעות נצחית לכאורה?

במיוחד שכמות הפסוקים היא חסרת פרופורציה: סימן ההיכר של התורה הוא הקיצור והתמצות ולכן אנו מאמינים באמונה שלמה כי כל אות ואפילו ו' החיבור באה ללמד משהו. לשם המחשה, סיפור בריאת העולם עליו מבוססת האמונה העולמית בכריאה בשישה ימים, תופש **31 פסוקים**! סיפור מתן תורה ועשרת הדברות שמהווה את הבסיס למוסר העולמי, מתרכז בתוך **14 פסוקים**! ואילו תזכור המקומות בהם עברו במדבר תופש **50 פסוקים** - יותר מסיפור הבריאה ומתן תורה גם יחד.

1. **במדבר לג:** אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן: ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם ... ויסעו בני ישראל מרעמס ויחנו בסכת: ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר... ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין: ויסעו ממדבר סין ויחנו ברפקה: ויסעו מדפקה ויחנו באר-לוש: ויסעו מאלוש ויחנו ברפידם.

והנה תמיהתנו החדה של המקובל האילטקי בתקופת גירוש ספרד, רבי אברהם סבע:

צורר המור פרשת מסעי: בכל התורה כולה אין דבר שיראה שהוא **שלא לצורך** כמו אלו המסעות.

מדובר בשאלה מהותית שהעסיקה את המפרשים בכל הדורות. הרמב"ם טוען כי התורה באה להיאבק בשכחה. טבע האדם הוא לשכוח את הנסים שנעשו לו. האדם הוא יצור מחובר מדי למציאות ולכן נוטה לצמצם את הופעת הנסים בחייו, וכך עלולים לבוא היסטוריונים במשך הדורות ולטעון שבני ישראל חנו קרוב לגבולות ארץ מיושבת כלשהי ומשם הביאו אוכל ומים. לכן התורה חוזרת ומזכירה את המקומות הספציפיים בהם חנו כדי שיהיה ברור שהם ישבו בעומק המדבר והתקיימו בצורה נסית.

מורה נבוכים חלק ג פרק נ: אלו הספורים אשר סיפר בתורה שיחשבו רבים שאין תועלת בזכרם... ומזה הזכרת המסעות שיצאה שזכר מה שאין תועלת בו כלל ... [ואולם] הצורך בו גדול מאד, מפני שכל הנסים אין אמתתם ברורה רק למי שראם, אך לעתיד יהיה זיכרונם סיפור ואפשר שיכזיבם השומע ... [כמו] עמוד ישראל במדבר ארבעים שנה והמציא בו המן בכל יום, והמדבר ההוא כמו שזכר הכתוב 'נָחַשׁ שָׂרָף וְעֶקֶב וְצִמְאון אֲשֶׁר אין מַיִם' ... וכאשר ידע השם יתעלה שאפשר לפקפק באלו המופתים בעתיד ויחש-בו שעמידתם היתה במדבר קרוב מן הישוב שאפשר לאדם לעמוד בו ... מפני זה ... חָזַק עֲנִינִי אלו הפלאים בְּבֵאוֹר המסעות ההם, שידעו גודל הפלא בשיבת מין האדם במקומות ההם ארבעים שנה.

לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו ליסע ממסע למסע.

המסעות לא נכתבו בשבילם אלא בשבילנו, לומר שהחיים הם מסע ארוך של 42 תחנות וכל אחד מאתנו מבקר בכל אחת מהתחנות הללו. לכל אחד יש "מרה" - מקומות שמר לו, ולכל אחד יש "מתקה" - מקומות שמתוק לו. לכל אחד יש "קברות התאוה" - מקומות שהוא קובר את התאוה ומקומות הפוכים, והתורה מונה את כל המקומות הללו כדי שנצא מוכנים למסע של החיים

ברוך זו אנו רוצים להציג שני מסרים נצחיים שמוצאים המפרשים בתוך פרשת המסעות הללו.

ב. לפני שמתקדמים הלאה, נעלה עוד תמיהה מתבקשת: לשון התורה הוא "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים", והקושי ברור: הרי 42 המסעות נועדו כדי להגיע לארץ ישראל ולא כדי לצאת ממצרים ומדוע התורה מתמקדת בנקודת היציאה ולא ביעד אליו חתרו להגיע?

2. **מלבי"ם:** הלא היה לו לומר 'אלה מסעי בני ישראל אשר נסעו לארץ ישראל', שהנסיעה תאמר תמיד אל מה שאלי לא ממה שממנו?

בפרט שהניסוח עצמו לא ברור: מה הכוונה "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים" והרי היה רק מסע אחד לצאת ממצרים, מרעמסס לסוכות, ואחריו הם כבר היו מחוץ למדינה? למה הדבר דומה: לאדם שיצא מרוסיה לארץ ישראל וברוך עבר 42 תחנות באירופה והתעכב בהן 40 שנה, ברור שהמסעות שלו לא היה מרוסיה לארץ, שהרי כבר בתחנה הראשונה יצא מהמדינה?

לחכיבות העניין נחדד את השאלה יותר לאור הבחנה נהדרת שמעניק המגיד מדובנה: הדרשן הוותיק מעורר תמיהה בפסוק הראשון בפרשתנו. נאמר: "ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם". בהתחלה נאמר "מוצאיהם למסעיהם", שמשם תיאר איך יצאו למסעות, ואחר כך כתוב להיפך: "מסעיהם למוצאיהם" - כיצד התרחקו מהמקומות מהם יצאו. מה הנקודה?

אומר המגיד משל נפלא: מעשה באבא שהתאלמן מאשתו והתחתן עם אישה אחרת, אבל האישה השנייה הציקה לבנו שנולד מהאישה הראשונה ורדפה אותו בכל הזדמנות. האבא הבין שהפתרון היחיד עבור הבן הוא למצוא עבורו אישה טובה שתעניק לו בית חם וכך ייפטר מהשהות עם אמו החורגת. בירר האב על שידוך טוב לבנו ויצאו יחד לביתה של המוצעת. הדרך בעגלה נמשכה ונמשכה והבן שאל את העגלון: "כמה כבר התרחקנו מעיר המוצא?". מאוחר יותר הצטרף האבא לשאלה אבל הוא התעניין: "כמה עוד נשאר להגיע ליעד?".

מה ההבדל בניסוח השאלות? הבן אינו מכיר את המוצעת וכל מה שמעניין אותו הוא לברוח מביתו. האבא, לעומת זאת, שמע נכבדות על המיועדת ולכן מחכה בקוצר רוח לפגישת בנו עמה.

וזאת כוונת הפסוק: משה רבנו שידע והשיג את מעלות הארץ וכמה להגיע אליה, כתב את "מוצאיהם למסעיהם" - את המוצאות

שהובילו אל המסע לקראת היעד, ואילו עם ישראל רצה לברוח ממצרים אבל לא חשק במיוחד בארץ והתעניין רק ב"מסעיהם למוצאיהם" - כמה התרחקו מארץ המוצא.

ואם כן התמיהה גדולה פי כמה: הרי העיקר הוא להגיע אל הארץ המובטחת ומדוע מתמקדת התורה ב"מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים?".

ג. את הביאור הראשון ראיתי בכמה מספרי ימינו, ונזכרתי שהוא תואם באופן מופלא רעיון כביר שכתב הרבי מליובאוויטש במגילת אסתר. נפתח עם סיפור מיוחד במינו: אלו היו שנות מלחמת העולם השנייה ואירופה בערה באש ותמרות עשן. בעיירה החסידית באברויסק ברוסיה הלכנה הייתה אישה צעירה בשם נחמה מרגולין עם שלושה ילדים קטנים. בעלה, זושא, נלקח לצבא האדום ונחמה נאלצה לכתת רגליה למצוא לחם עבור שתי ילדותיה בנות העשר, מינה (רבקה) וטובה (אלטהויוז), ועוד בן צעיר מהם. היא החליטה לעזוב את העיר שלה ולצאת למסע ארוך ברכבת לכיוון העיר טשקנט באוזבקיסטן. הרעב היה נורא ואת שאריות האוכל שמצאה, העבירה לילדים. היא הלכה ונחלשה עד שערכ אחד נפחה את נשמתה ומתה. שתי הילדות היתומות נותרו לבדן עם אח קטן מהם עד שגם הוא נפטר והן נאלצו לקבור אותו בעצמן.

אנשים טובים העבירו אותם לבית יתומים ממשלתי, רחוק ונידח, במרחק 600 ק"מ מטשקנט. הם שהו שם כל המלחמה, וכאשר סוף סוף הסתיימה, שאלו מנהלי המוסד אם הם זוכרות כתובת של קרוב משפחה כלשהו אליו יוכלו לכתוב על קיומן. אם הן אינן זוכרות כתובת כזו, הן יישארו בין כתלי המוסד ויקבלו חינוך קומוניסטי שינתק אותן לנצח מהעם ממנו באו.

הן לא היו אמורות לזכות, הן היו בסך הכול ילדות קטנות אחרי שנות מלחמה איומות ונוראות, ואולם האחות הגדולה יותר, מינה, שהייתה ילדה בת 12, נזכרה פתאום בתקרית שהתרחשה לפני שנים ארוכות: לפני פסח נהגה האימא שלהן לשלוח שומן אוזים (שמאלץ) למשפחת אחותה, דרייזא, אשת הרב יעקב יוסף רסקין, בלנינגרד, עבור טיגון ובישול הבשר בפסח. המנהג היה לעטוף את השומן בחיתולים ולהניחו בארגז עץ ולשגר אותו בדואר לעיר הגדולה. שנה אחת לקחה האם את הבת, מינה, אתה לבית הדואר, ואולם הפקיד טען כי השומן נוטף מהארגז והוא אינו מוכן לשלוח אותו כך. האימא ניסתה לשכנע, אבל דבר לא עזר. זה היה מרגיז ומעייף, אבל לא נותרה לה ברירה חוץ מלחזור הביתה ולהביא עוד חיתולים וארגז. היא השאירה את הבת בדואר והלכה להביא מה שחסר.

בינתיים לא היה לילדה מה לעשות חוץ מלקרוא שוב ושוב את כתובת הדודים שהייתה משורטטת בגדול על הארגז. ככה ישבה במשך שעותיים ושיננה את הכתובת - וזה היכה בה פתאום בבית יתומים ממשלתי בסוף המלחמה.

המסר של התורה הוא שהחיים הם פאזל מהורק וכל תחנה בחיים היא מבוא לקראת התחנה הבאה. התורה מונה שוב את כל 42 התחנות כדי להעביר את המסר שהחיים הם מגדל שנבנה קומה אחר קומה. לעולם איננו יכולים להבין מדוע אנו נמצאים כאן כרגע, אבל עלינו להיות בטוחים שזה "מוצאיהם למסעיהם על פי ה'". הקב"ה בונה את התשתית שתביא אותנו מוכנים לקראת השלבים הבאים בחיים. אילו יחסר אפילו חלק אחד בפאזל - תחנה

וכמובן, הדיון - שמזכיר יותר שיחה בין חכמי חלם - מיותר לחלוטין: מספיק היה לומר שהמלכה מרדה בבקשת המלך והוחלט להרוג אותה? מה גם שהפתרון שהם מצאו העיד על הבנה עמוקה במבנה החיים הזוגיים... הם באמת חשבו שיש דרך להכריח אישה לכבד את בעלה...

אולם החתם סופר מוצא בפרט השולי הזה, גורם מכריע במבנה הסיפור: המגילה מספרת בהמשך כיצד באו שליחי המלך לקחת את אסתר מביתו של מרדכי. וכאן עולה שאלה עצומה: כיצד מרדכי נתן לזה לקרות? מדוע לא הבריח אותה לבית אחר וטען שאינו יודע איפה היא? אולי הלכה לקניות, אולי הלכה לישון אצל חברה, היא אישה עצמאית שהולכת לאן שרוצה בלי לבקש ממנו רשות? זה הרי בדיוק מה שעשו יהודים כשרים בכל הדורות כשבאו לחטוף את הבנות שלהן מכל מיני סיבות?

אבל כיון שנקבע שנים קודם הכלל "להיות כל איש שורר בביתו", הוטלה עליו האחריות למשול בביתו ולהביא את אסתר אל שליחי המלך. הוא לא היה יכול להתחמק בטענה שאסתר עושה מה שרוצה.

התועודות הרבי מלובאוויטש תשד"מ ב/1244: מזה
לומדים הוראה בנוגע לכל פרטי המאורעות שבמשך חיי האדם: למרות שמצד ריבוי המאורעות אין רואים את הקשר ביניהם, הוא לא רואה את הקשר בין אופן ההנהגה שהתנהגו אתו אביו ואמו מהרגע שנולד ובין מצבו כיום, לאחר שנעשה אדם השלם, סוחר, מלומד או גדול בתורה. מכל מקום עליו לדעת שכל פרטי המאורעות הם בסדר מסודר, קיים קשר והשפעה בין מאורע אחד למשנהו ועד שכולם יחדיו מהווים 'מגילה שלמה', מסכת חיים של אדם אחד לשם מטרה אחת.

בענייננו, זה בדיוק המסר מסיפור המסעות שמתארת התורה: לומר לך שהחיים הם פאזל של 42 תחנות ואי אפשר לדלג על אף אחת מהן. כל נקודה תורמת את חלקה למבנה השלם של החיים.

מה המסקנה מהתובנה הזו? כמה מסקנות: ראשית, המשפט היפה הבא: 'החיים מגלגלים אותנו למקומות רבים, בחלקם לא נהיה מחר, אבל מה שחשוב הוא להיות בכל מקום הכי טוב שאפשר'. ועוד מסקנות: תורת ישראל מתערבת בכל פרט בחיים, התורה מורה איך להתלבש, מה לאכול, ואפילו מה לחשוב בשעת האכילה. אולם זה לא בגלל שרוצים להתערב, כמו בגלל שכל רגע הוא חלק חשוב מסיפור חיינו. אצל יהודי, האכילה היא שליחות קדושה, השינה היא שליחות קדושה, אפילו ההליכה בדרך היא שליחות קדושה ולכן חשוב לתת לכל רגע משמעות ולעשות אותו הכי טוב.

ועוד מסקנה ביחס לחינוך הילדים: אנשים אומרים 'הילד קטן ואפשר להניח לו, כשהוא יגדל - נחנך אותו ונעניק לו ערכים טובים'. ואולם הסיפור של המסעות הוא שהעתיד מוכרע **בעבר**. גורל החיים הוא אוסף כל הפרטים והאירועים שחווינו מהרגע שנולדנו וכל אחד מהם יוצר השפעות ישירות על העתיד. ולכן חינוך טוב מתחיל כבר ברגע הלידה, ובמובן מסוים - אפילו קודם לכן.

עד כאן ביאור אחד לפרשת המסעות. עם זאת אנו לא נסתפק בו

המקום שרואים זאת בעוצמה הכי רבה זאת מגילת אסתר: המגילה היא סיפור ארוך שנמתח על פני עשרה פרקים והבעיה היא שהיינו יכולים לוותר על חלק משמעותי מהסיפור. הפרק הראשון מתאר את חיי הבליינות בארמון המלך הפרסי, המשתה הראוותני שערך המלך אחשוורוש בשנת שלוש למלכותו, עם הפאר והעושר והשטחים הפרסיים שנפרסו מצד לצד של חצר המשתה. הפרק השני נשמע עוד יותר זר לאוזנו של מאזין ירא שמים, כאשר המגילה מתארת את מסע חיפוש המלכה בין כל נערות העולם, ואחר כך מסלול ההתייפות וההתקשטות שהיו עוברות הנשים בדרך לארמון המלך.

והתמיהה העצומה לשם מה התכנסנו? למה יהודים כשרים צריכים לעמוד בבית כנסת ולשמוע את כל זה ועד שאסור לפספס אפילו מילה אחת?

ובאמת המשנה מביאה מחלוקת **בנקודה זו עצמה**: מה החלק המינימלי שיכול אדם לקרוא ולצאת ידי חובה? רבי מאיר אומר שחייב לקרוא את כולה. רבי יהודה אומר שיכול להתחיל מ"איש יהודי", הפרק השני במגילה שעוסק בחיי מרדכי היהודי. ורבי יוסי אומר שיכול להתחיל מ"אחר הדברים האלה גידל המלך אחשוורוש את המן", פרק ג' במגילה.

3. מגילה יט,א: מהיכן קורא את המגילה ויוצא ידי חובתו? רבי מאיר אומר: כולה. רבי יהודה אומר: מאיש יהודי [פרק ב]. רבי יוסי אומר: מאחר הדברים האלה גדל המלך את המן [פרק ג] ... וכולן מקרא אחד דרשו: 'ותכתב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף: מאן דאמר 'כולה' - תוקפו של אחשוורוש. מאן דאמר מ'איש יהודי' - תוקפו של מרדכי, ומאן דאמר מ'אחר הדברים' - תוקפו של המן.

והפלא הגדול הוא שהגמרא מסיימת שם: "והלכה כדברי האומר **שחייב לקרוא את כולה**".

הרבי מלובאוויטש עסק בשאלה הזו פעמים רבות ואחד הביאורים רבי העוצמה ביניהם היה זה (תורת מנחם תשרי ב/1238): הסיפור של המגילה מלמד שבחיים **אין חלקים מיותרים**. אין "בלתימיים" - אירועים בלתי מתוכננים שקרסו על הראש שלנו. כל נקודה היא חלק בתוך הפאזל שמרכיב את הסך השלם של החיים ומקדם אותנו לקראת המטרה. וגם אם בשעת מעשה אי אפשר להבין את המטרה, אבל במבט לאחור, מתחברות הנקודות זו לזו.

הנה: המשתה של אחשוורוש היה בשנת **שלוש** למלכו, את אסתר מצאו בשנת **שבע** למלכותו, ואילו גזירת המן פרצה בשנת **שנים עשרה** למלכותו. ואז התברר שכבר **תשע שנים** מרכיב הקב"ה חלק לחלק של הפאזל באמצעותו תהיה אסתר במקום הנכון וברגע הנכון ותוכל להזיז את לבו של המלך.

עד היכן מגיעים הדברים? הנה דוגמה כבירה לארגון המהודק של המגילה: אחד הפסוקים הכי מיותרים במגילה הוא הדיון שערכו חכמי פרס בשאלה מה לעשות במלכה ושתי. שבעה שרים ישבו לדון בכובד ראש "מה לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה את דבר המלך אחשוורוש ביד הסריסים". אחרי דיון מעמיק הוחלט להעביר את ושתי ממלכותה וזאת במטרה למנוע את האסון הקרב ובא: כל נשות פרס עלולות ללמוד ממנה להרים את הראש מול

סיפור המסעות מעביר את המסר ההפוך: בני ישראל לא עצרו עד שהשלימו את המשימה והגיעו לירדן ירחו על ערבות מואב, בשפת הארץ המובטחת. למרות שהם כבר יצאו ממצרים והתרחקו ממחוזות הטומאה, הם כבר קיבלו את התורה והקימו את המשכן, הם חיו ארבעים שנה עם נסים גדולים במדבר והיו יכולים לטעון כי זה מספיק. הנה הם כבר זוכים לחיות חיים רוחניים אידיאליים. בכל זאת הקב"ה לא אפשר להם לעצור עד שהשלימו את המשימה ונכנסו לארץ ישראל.

כעת נוכל להבין בעומק רב את הסיבה שהתורה מדגישה "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים". התורה באה להפוך לנו את הראש ולהסביר כי אנו חלק ממשימה שאינה נגמרת. כל החיים הם מטרה נמשכת לפרוץ עוד מיצר אישי וכללי ולהביא את הקב"ה לכל נקודה אפשרית בתוכנו ובעולם. וכל עוד לא השלמנו את המשימה העומדת לפתחה של האנושות מראשית ההיסטוריה ולא הגענו ל"ירדן ירחו" - שהוא רמז לביאת המשיח שיפעל בדרך של "והריחו ביראת ה'" - אנו עדיין בתוך "מצרים". ישנה נקודה בתוכנו ומסביבנו שהקב"ה עוד לא הגיע אליה.

עד כמה שהתפיסה הזו נשמעת תובענית, האמת היא שהחלק מהאופי שלנו. יהודים הם עם לא רגוע, חסר שקט. להיות יהודי זה להרגיש חלק ממהפכה. להיות רדוף בפני הרצון לשנות את העולם ולהשפיע על כלל האנושות. הרבה מאוד פעמים אנו מבקשים מעט רוגע, אבל זה לעולם לא יקרה. משום שהמשימה הנצחית שלנו היא לפרוץ את כל 42 המצרים ולהוביל את העולם אל ירדן ירחו.

לקו"ש ב/834: במושגים 'מצרים' ו'מרחב' ישנן כמה וכמה מדרגות: העובדה שלגבי מדרגה תחתונה אדם יצא למרחב, לגבי מדרגה עליונה ממנה הוא עדיין נמצא במצרים, עד שיגיע למרחב האמיתי על 'ירדן ירחו' שהוא רמז לביאת המשיח שיפעל באופן של 'מורח וודאין' ככתוב 'והריחו ביראת ה'". וזהו הרמז בסיפור מ"ב המסעות וההרגשה בל"שון "אלה מסעי אשר יצאו מארץ מצרים": למרות שבני ישראל כבר התקדמו כמה מסעות, עדיין לגבי המדרגות העליונות יותר הם היו בבחינת מצרים.

ברוח היסוד הזה מבאר הרבי במקומות אחרים שני נושאים מרתקים: א. בעבודות המיוחדות ליום הכיפורים, היה הכהן הגדול פושט את בגדי הזהב ולובש ארבעה בגדי לבן פשוטים: חולצה, מכנסיים, אבנט ומצנפת. ממש כמו כל הנוכחים ביום הכיפורים בבית הכנסת, שפשטו את הז'קטים והופיעו לבושים בבגדי לבן. וכאן ישנה הלכה מרתקת: בכל שנה היה הכהן מניח את הבגדים בגניזה ולא לובש אותם יותר. ביום הכיפורים הבא היה מקבל מלחת בגדי לבן חדשה. כך נאמר בתורה: "ופשט את בגדי הכהן ... והניחם שם" - ואמרו בתלמוד: "והניחם שם - מלמד שבגדי לבן טעונים גניזה".

וזה מדהים: ללבוש יום אחד ולזרוק! זה נתפס כמו בזבוז משוער ובבחינת "בל תשחית"? כך מובא בספרים בנוגע לבגדים שאסור לזרוק בגדים ראויים לשימוש, אלא יש לתרום אותם לעניים?

הרבי מוצא כאן מסר כביר (לקו"ש כח/224): התורה אומרת לכוהן הגדול, מה שהתאים לשנה שעברה - לא מתאים לשנה הזו. במשך השנה הזו החכמת, התבגרת ולמדת דברים חדשים ואתה כבר אדם אחר. הבגדים שלבשת בשנה שעברה - קטנים עליך. חלפה שנה

ולו מהטעם הבא: סוף-סוף יש בו קושי. לפי זה עיקר המסר נוגע לתחנות בהן חנו בני ישראל, למקומות אליהם הגיעו שכולם היו בהשגחה עליונה. אולם התורה מדגישה דווקא את המסעות ממקום למקום, ככתוב "ואלה מסעי", וכשאלתו של האלשיך שהובאה לעיל. על כן עלינו להמשיך ולחפש את המסר הטמון במסע עצמו.

הנה נקודה כבירה שהרבי האריך בה בשיחה הראשונה שכתב וערך לפרשת מסעי ואין מתאימה ממנה כעידוד ותנופה לימי "בין המצרים" שאנו נמצאים בתוכם כעת.

ה. אפתח הפעם בסיפור אישי מתוך משפחתי שכולנו היינו עדים לו: לפני 25 שנים, בחודש שבט תשנ"ה, אבי עבר אירוע מוחי ל"ע. בשעת ערב הוא לא הרגיש את הידיים, התקשה להישען על פלג גופו השמאלי והעברנו אותו במהירות לבית הרפואה. הוא אושפז במחלקה הנוירולוגית באספ הרופא כשכל צידו השמאלי משותק. בסייעתא דשמיא הדיבור לא נפגע והוא היה יכול לתקשר אתנו. אחרי שעות של שכיבה מיוסרת במיטה כשכל המשפחה מקיפה אותו, הוא פנה לאמי וביקש נרגש כך:

"תתקשרי ללייזר" - אחי ששהה באותה שעה ב-770, ארבעה שבועות לפני חתונתו - "ותבקשי ממנו ללכת בשמי לאוהל של הרבי ולמסור שם כי אם אחזור לעמוד על הרגליים ואמצא את הכוחות לשוב אל החיים, אקבל על עצמי לעזוב את העיסוקים בענייני הכלל ולהתמסר בכל כוחותיי לכתיבת הערות על שולחן ערוך אדמו"ר הזקן".

עשרים שנים קודם, קיבל אבי הוראה מהרבי להתמסר לכתיבת הערות על שו"ע רבינו הזקן. הוא עשה זאת שנים רבות, אבל השנים שקדמו לאותו אירוע מוחי היו סוערות ומתוחות ברמה החברתית ורכבו של כפר חב"ד, לא מצא את מנוחת הנפש להתנתק לכתיבה עיונית מעמיקה. כעת, כשעבר מה שעבר וערך את חשבון הנפש האישי שלו, קיבל על עצמו לחזור אל המשימה האישית שקיבל מהרבי.

אני יכול להעיד בגוף ראשון כי בדיוק ארבעה שבועות אחר כך, אבי צעד על שתי רגליו בשדה התעופה סכיפהול באמסטרדם, שהוא אחד משדות התעופה הגדולים בעולם, בדרך לחתונתו של אחי, עם בתו של השליח הראשי בהולנד. בהמשך, אבי קיים במאה אחוז את הבטחתו וחמש שנים אחר כך הוציא לאור חמישה כרכים של הערות על הלכות תלמוד תורה בשולחן ערוך רבינו הזקן.

אחד הלקחים הגדולים מהסיפור הזה הוא שיהודי לא רשאי לנוח. הוא חייב לחתור למקסימום. אחת הדרישות הכי מאתגרות ביהדות היא שיהודי חייב למצות את היכולות הרוחניות שלו ולהמשיך ולצמוח בכל יום. הוא לא רשאי להתעייף. הוא אינו יכול לנוח על זרי הדפנה ולהביט אחורה בהנאה, אלא לראות בכל יום של חיים, הזמנה לעשייה חדשה. בצורה חריפה יותר נאמר כי הסיפור של אבא שלי מלמד **שההצדקה היחידה לחיים היא לעשות בהם משהו שעוד לא עשינו**.

בכל הנוגע לחיי החומר, אנו רגילים לבקש את המקסימום. ברור לנו כי בגיל 50 אנו אמורים לגור בדירה גדולה יותר ולהרוויח הרבה יותר מאשר בגיל 30. אבל בנוגע לחיי הרוח, כאן אנו נוטים לקיים את הוראת חז"ל "איזהו עשיר? השמח בחלקו" ולהודות על כך שהמצב אינו גרוע יותר...

ואתה אמור להתקדם למקום מוצלח יותר.

ב. ועוד נקודה מרגשת מכל: כולנו מכירים את דברי חז"ל כי "שכר עלמא בהאי עלמא ליכא" והשכר האמתי על קיום המצוות מגיע רק בעולם הבא. לדעת הרמב"ן הוא אינו מגיע אפילו בעולם הבא, אלא בעולם התחיה שאחרי תחיית המתים, שעליו נאמר "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

וכאן עולה השאלה העצומה: איפה הצדק? איך הקב"ה דוחה את תשלום השכר עד העולם הבא או עד הגאולה העתידה בניגוד גמור למה שהוא עצמו ציווה בתורתו: "ביומו תיתן שכרו"?

התשובה היא (לקו"ש כט/139) שאנחנו איננו שכירי יום, אלא **פועלים בקבלנות**. כל אחד מאתנו וכל עם ישראל לדורותיו יחד קיבלו את המשימה הקבלנית להביא את העולם "אל ירדן ירחו" - והשכר על עבודה קבלנית מתקבל בסוף העבודה, בהשלמת הפרויקט.

אנו קרובים לשם מאי פעם ולא נותר אלא לגמור את ה"פכים קטנים" ולהשלים את משימת הדורות.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il